

Skýrsla unnin fyrir umboðsmann barna
af Hilmari Thor Bjarnasyni
Október 1996

Úttekt á framboði ofbeldisefnis í íslensku sjónvarpi
2. – 15. september 1996

Efnisyfirlit

Kenningar	um
ofbeldi.....	1
Áhrif ofbeldisefnis í sjónvarpi.....	3
Hvað vitum við um áhrif sjónvarpsofbeldis?.....	8
Foreldrar – ábyrgð þeirra og	
hlutverk.....	10
Könnun á framboði ofbeldisefnis í íslensku sjónvarpi.....	13
Niðurstöður.....	27

Formáli

Á síðasta ári bárust mér mjög margar ábendingar vegna auglýsinga kvikmyndahúsa og myndbandaleiga, í sjónvarpi, á kvikmyndum og myndböndum bönnuðum börnum. Ábendingarnar miðuðust einkum við þær auglýsingar, sem birtust rétt fyrir aðalfréttatíma sjónvarpsstöðvanna, á kvöldin, þegar börn allt niður í leikskólaaldur eru enn við sjónvarpsskjáinn. Síðan hafa borist fjölmargar ábendingar um að sjónvarpsstöðvarnar sýni kvikmyndir, bannaðar börnum, á þeim tíma sem algengt er að ung börn horfi á sjónvarp.

Af þessu tilefni ákvað ég að láta gera einfalda úttekt á því hversu oft íslenskar sjónvarpsstöðvar senda út sjónvarpsefni, auglýsingar og kvikmyndir, fyrir kl. 22 á kvöldin, sem ekki er talið hæfa börnum undir 12, 14 og 16 ára aldri, að mati Kvikmyndaskoðunar. Úttekt þessi liggur nú fyrir og er gerð grein fyrir henni í skýrslu þeirri er hér fer á eftir, en jafnframt fylgir ítarleg greinargerð um það helsta sem rannsóknir fjölmiðlafræðinga síðastliðna fjóra áratugi hafa leitt í ljós um áhrif ofbeldisefnis í sjónvarpi á börn og ungmenni.

Úttektin miðast við sjónvarpsefni sem Ríkissjónvarpið, Stöð 2, Sýn og Stöð 3, sendu út á tímabilinu 2.-15. september 1996. Athugað var hversu oft væri sjónvarpað kvikmyndum, sem eru bannaðar börnum yngri en 12 eða 16 ára, samkvæmt mati Kvikmyndaskoðunar, og hversu oft slíkar kvikmyndir væru auglýstar í sjónvarpi.

Umsjón með þessu verkefni var í höndum Hilmars Thors Bjarnasonar, stundakennara í fjölmiðlafræði við félagsvísindadeild Háskóla Íslands.

Reykjavík, 18. október 1996,

Þórhildur Líndal,
umboðsmaður barna.

Hreinsunarkenningin (catharsis theory).

Í meginatriðum gengur kenningin út á það að fólk fái útrás fyrir ofbeldishneigðir sínar með því að horfa á ofbeldi í sjónvarpi. Með þessum hætti hreinsar fólk tilfinningar sínar. Hreinsunarkenningin gerir ráð fyrir að venjulegt fólk safni upp gremju og spennu í sínu daglega lífi sem að lokum leiðir til árásarhneigðar af einhverju tagi. Það má því skilja kenninguna á þann hátt að ofbeldisefni í sjónvarpi dragi úr ofbeldishneigð fólks og þar með úr ofbeldi í samfélaginu.

Þessi kenning á sér afar fáa málssvara í dag. Það má helst finna þá innan veggja sjónvarpsstöðvanna, því samkvæmt hreinsunarkenningunni myndi ofbeldi í samfélaginu fara vaxandi ef dregið yrði úr framboði á slíku efni.

Örvunarkenningin (stimulating effects theory).

Örvunarkenningin byggir í meginatriðum á “áreiti-viðbragð” hugmyndinni (stimulus-response). Samkvæmt kenningunni eykur áhorf á ofbeldisefni í sjónvarpi bæði líkamlegan og tilfinningalegan æsing sem aftur á móti eykur möguleika á því að viðkomandi hegði sér með ofbeldisfullum hætti. M.ö.o. ef barn horfir á bardaga í sjónvarpi og æsist tilfinningalega við það, aukast líkurnar á því að barnið beiti síðan annan ofbeldi. Á hinn bóginn skal á það bent að ofbeldiskennt sjónvarpsefni veur ekki alltaf upp ofbeldisfulla hegðun hjá öllum þeim sem horfa á slíkt efni. Tilfinninga- og hugarástand viðkomandi hefur þar mikið að segja. Einnig skiptir máli í hvaða samhengi ofbeldið er sýnt. Ef ofbeldisverknaðurinn er til dæmis réttlættur með einhverjum hætti, aukast líkurnar á ofbeldisfullri hegðun. Annar þáttur sem getur skipt sköpum er hvort viðkomandi sjónvarpsáhorfandi getur samsamað sig þeim aðstæðum sem ofbeldið birtist í. Ef sjónvarpsáhorfandinn ber til dæmis sama nafn og ódæðismaðurinn í sjónvarpinu, aukast líkurnar á ofbeldisfullum viðbrögðum. Ef ofbeldið er sýnt í neikvæðu ljósi, minnka líkurnar á ofbeldisfullum viðbrögðum.

Lærdómskenningin (observational learning theory).

Lærdómskenningin gengur út á það að fólk geti hreinlega lært að beita ofbeldi með því að fylgjast með því ofbeldi sem er á boðstólum, til dæmis í sjónvarpinu, og hagi gjörðum sínum eftir gjörðum þeirra sem beita ofbeldi á skjánum. Kenning þessi er að nokkru leyti afdráttarlaus um samband ofbeldisefnis í sjónvarpi og ofbeldis í samfélaginu. Þetta samband er þó háð vissum skilyrðum. Hinu lærða ofbeldi er varla beitt nema við ákveðin skilyrði. Til dæmis er líklegt að ofbeldi sé beitt þegar kringumstæðurnar eru áþekkar þeim í sjónvarpinu. Í því augnamiði að draga úr áhrifum ofbeldis í sjónvarpinu verður framsetning eða birtingarform þess að breytast. Það verður að koma sjónvarpsnotendum í skilning um það að þó að þeir verði vitni að ofbeldi og þar með “læri” hvernig á að beita því, megi þeir ekki grípa til ofbeldis. Það má m.a. gera með því að sjá til þess að þeim sem beita ofbeldi í sjónvarpi sé ekki umbunað.

Áhrif þessarar kenningar eru afar einstaklingsbundin, því aðrir félagslegir og sálfræðilegir þættir leika hér stórt hlutverk. Það er til dæmis mismunandi hvernig fólk

túlkar þann veruleika sem birtist á sjónvarpsskjánum. Sumir einstaklingar gera til dæmis skýran greinarmun á honum og raunveruleikanum, aðrir ekki. Þættir eins og kyn koma einnig við sögu. Þó að stúlkur læri eins mikið um ofbeldi og drengir í sjónvarpi, eru þær ekki eins líklegar til að grípa til ofbeldis.

Eflunarkenningin (reinforcement theory).

Þessi kenning gerir ráð fyrir að ofbeldisefni í sjónvarpi efli eða styðji þá ofbeldishneigð sem einstaklingar hafa fyrir. Samkvæmt eflunarkenningunni eru það þættir eins og samfélagsleg norm og gildi, félagsleg staða, persónuleiki, áhrif fjölskyldu og jafningjahóps sem og aðrir utanaðkomandi sem eru stærstu áhrifavaldar varðandi ofbeldishegðun einstaklinga. Ofbeldisefni í fjölmiðlum styrkir aðeins viðhorf þeirra sem eru ofbeldishneigðir fyrir og einnig hjá þeim sem eru andvígir beitingu ofbeldis. Undantekningin frá þessari reglu eru þeir einstaklingar sem skortir persónulegan og félagslegan stöðugleika. Hér er einkum um að ræða börn og unglinga sem skortir sterk og stöðug tengsl við vini sína og vandamenn og einnig fólk sem ekki hefur nægilega skýr viðmið varðandi ofbeldi. Áhrif ofbeldisefnis í fjölmiðlum samkvæmt eflunarkenningunni eru einstaklingsbundin, þó vega samfélagslegir þættir þyngra. Eflunarkenningin reynir því að útskýra hvernig fólk með mismunandi persónuleikaeinkenni getur verið styrkt af sama ofbeldisefni. Kenningin leiðir rök að því að ofbeldisefni leiði einungis til beitingar ofbeldis þegar þessi samfélagslegu tengsl eru rofin eða óstöðug.

Ræktunarkenningin (cultivation theory).

Megininntak þessarar kenningar er að sú heimsmynd sem birtist okkur í fjölmiðlum, sérstaklega sjónvarpi, móti hina raunverulegu heimsmynd okkar. Ræktunarkenningin gengur út frá því að heimsmynd sú sem birtist á sjónvarpsskjánum sé brengluð. Hinn táknræni heimur sjónvarpsins er heimur sem er tiltölulega vondur og grimur og beiting ofbeldis er algengt fyrirbæri. Tilgangur ofbeldis í sjónvarpi er fyrst og fremst að skilgreina völd í samfélaginu. Þessi heimsmynd síst smám saman inn í huga fólks þannig að það lítur á veröld sjónvarps sem hina raunverulegu veröld. Hafa ber þó í huga að slík áhrif koma frekar fram hjá þeim sem horfa mikið á sjónvarp en hinum sem horfa minna. Gagnstætt við áðurgreindar kenningar einblínir ræktunarkenningin ekki á áhrif ofbeldis ein og sér, heldur beinir hún sjónum sínum að þáttum eins og tilfinningum, ótta og kvíða þess fólks sem telur hina táknrænu og ofbeildishneigðu veröld spegilmynd af raunveruleikanum. Tilfinningar eins og hræðsla og kvíði aukast þegar fólk tileinkar sér þessa veröld sjónvarpsins. Áhangendur ræktunarkenningarinnar vilja því minnka framboð ofbeldisefnis í sjónvarpi, sérstaklega í afþreyingarefni.

Þetta er án efa það svið innan fjölmiðlafræðinnar sem hefur vakið hvað mesta athygli. Ástæðurnar eru einkum tvær. Annarsvegar hefur spurningin um áhrif ofbeldisefnis í fjölmiðlum vakið snarpar deilur, hvort sem litið er til stjórnmalamanna, fulltrúa hagsmunasamtaka eða almennings. Hinsvegar er þetta það svið innan fjölmiðlafræðinnar sem hefur tekist að laða til sín umtalsverðar fjárhæðir í því augnamiði að svara þessari spurningu.

Þegar verið er að velta fyrir sér tengslum ofbeldisefnis í fjölmiðlum og ofbeldis í samfélaginu, er nauðsynlegt að hafa í huga að þessi umræða er mjög svo undir bandarískum áhrifum. Þegar á heildina er litið, hafa um 80% rannsókna á þessu sviði verið gerðar í Bandaríkjunum. Lönd eins og Bretlandi, Kanada og Ástralía reka síðan lestina. Það er afar mikilvægt að hafa þetta í huga, einkum og sér í lagi þegar verið er að yfirfæra rannsóknaniðurstöður eins lands eða samfélags yfir á annað. Því fylgir oft vandamál. Hafi tekist að sýna fram á að um tengsl milli ofbeldisefnis í fjölmiðlum og ofbeldis í samfélaginu í einu tilteknu landi sé að ræða, þá er ekki þar með sagt að slíkt gildi um önnur lönd eða samfélög.

Hér á eftir verður reynt að athuga hvað samfélag fræðimanna hefur sagt um þessa tilteknu spurningu og þau svör sem hafa komið fram. Þrjár þekktar og umfangsmiklar rannsóknir verða lítillega skoðaðar. Síðan verður reynt að draga saman það helsta sem er vitað í dag um áhrif ofbeldisefnis í sjónvarpi á börn og ungmenni.

Rannsókn Schramm, Lyle og Parker: Television in the Lives of Our Children.

Þegar sjónvarpið varð að almenningsseign upp úr miðjum 6. áratugnum í Bandaríkjunum,¹ voru uppi margvíslegar vangaveltur um hugsanleg áhrif sjónvarps á börn og ungmenni. Þessar vangaveltur voru af ýmsu toga. Fólk hafði áhyggjur af því hversu miklum tíma börn og unglingar vörðu fyrir framan sjónvarpstækið, fólk hafði áhyggjur af áhrifum sjónvarps á frammistöðu barna í skóla og einnig voru menn угганди yfir áhrifum ofbeldisefnis í sjónvarpi á ungu kynslóðina.

Undir lok 6. áratugarins var fyrsta meiriháttar rannsóknin sem gerð hafði verið á áhrifum sjónvarps á ungmenni framkvæmd. Hún var gerð af þeim Wilbur Schramm, Jack Lyle og Edwin Parker við Stanford-háskólann. Rannsókn þeirra félagar var samansafn 11 athugana eða rannsókna sem gerðar voru í 10 borgum og bæjum í Bandaríkjunum og Kanada á árunum 1958-60.²

Tilgangur rannsóknarinnar var fyrst og fremst að kanna samspil sjónvarps annarsvegar og barna hinsvegar, þ.e.a.s. hvaða hlutverki sjónvarpið gegndi í lífi bandarískra og kanadískra barna frá mjög víðu sjónarhorni. Hún var ekki endilega athugun á áhrifum ofbeldisefnis í sjónvarpi á börn, en hinsvegar skal á það bent að Schramm og samstarfsmenn hans könnuðu lítilsháttar þessa tilteknu spurningu.

¹ Árið 1949 hafði um tíunda hvert bandarískt heimili sjónvarpstæki. 1950 var hlutfallið komið upp í tæp 25%. Fimm árum síðar eða 1955 hafði um 78% heimila í Bandaríkjunum sjónvarpstæki. Árið 1960 voru 105 sjónvarpstæki á hverjum 100 heimilum.

² Rannsóknarniðurstöðurnar er að finna í Schramm, W. et. al. (1961) *Television in the Lives of Our Children*. Palo Alto: Stanford University Press.

Til þess að gera langt mál stutt, má segja að helstu niðurstöður Schramm og félaga ollu þeim er vildu fá staðfestingu á því að sjónvarpið hefði skaðleg áhrif á börn nokkrum vonbrigðum. Þeir komust ekki að neinni endanlegri niðurstöðu um áhrif sjónvarpsöfbeldis, heldur töldu þeir að:

Sumt sjónvarpsefni getur verið skaðlegt sumum börnum undir sumum kringumstæðum. Fyrir önnur börn við sömu kringumstæður, eða fyrir sömu börnin undir öðrum kringumstæðum getur sjónvarpsefnið verið gott og gagnlegt. Fyrir flest börn, við flestar kringumstæður, er flest sjónvarpsefni sennilega hvorki skaðvænlegt né sérstaklega gott og gagnlegt.³

Það sem er merkilegast við þessa rannsókn er hvernig þremmenningarnir sýndu fram á hversu mikilvægu hlutverki heimilið og heimilisaðstæður gegndu í lífi barna og ungmenna. Samkvæmt niðurstöðum þeirra Schramm og félaga er heimilið ein meginuppspretta félagslegra og siðferðilegra gilda í þjóðfélaginu. Ef fjölskyldan og þar með foreldrarnir eru samstíga í að veita börnunum öruggt og ástúðlegt umhverfi til að alast upp í og ef börnin taka virkan þátt í “heilbrigðum” og jákvæðum athöfnum sem ekki fela í sér setu fyrir framan sjónvarpstæki, eru líkurnar á að börnin verði fyrir skaðlegum áhrifum af völdum sjónvarps afar litlar.

Ofbeldi og sjónvarp á sjöunda áratugnum - Eisenhower-nefndin.

Það er alkunna að sjöundi áratugurinn var mikið umrótatímabil bæði í Bandaríkjunum og Evrópu. Þjóðfélögin beggja vegna Atlantsála einkenndust af mikilli ólgu. Kynþáttaóeirðirnar í Bandaríkjunum, stúdentauppreisnirnar í Bandaríkjunum og í Evrópu, mótmæli gegn Vietnamstríðinu, og morðin á John F. Kennedy og bróður hans Robert svo og á mannréttindafrömuðinum Martin Luther King eru aðeins fáein en vel þekkt dæmi um þann óróleika er einkenndi samfélög Vesturlanda á þessum árum. Það var skoðun manna að ofbeldi virtist fara vaxandi og sjónvarpið var iðið við að færa mönnum þessa atburði beint heim í stofu.

Á þessum árum ríkti mikil samkeppni milli hinna þriggja stóru sjónvarpsstöðva í Bandaríkjunum.⁴ Baráttan um áhorfendur og þar með auglýsingatekjur var hörð og óvægjin. Hjá sjónvarpsstöðvunum þremur var lögð æ meiri áhersla á að hafa á boðstólum ofbeldismyndir með “raunverulegri” blæ en áður hafði tíðkast, fyrst og fremst í þeim tilgangi að laða áhorfendur að sjónvarpsskjánum. Samhliða þessu andaði köldu milli sjónvarpsstöðvanna og stjórnmálamanna. Stjórnmálamenn höfðu talsverðar áhyggjur af vaxandi ofbeldi í samfélaginu og um leið hugsanlegum afleiðingum ofbeldisefnis í sjónvarpi og vildu ólmir koma á lagasetningu þess efnis að þrengja svigrúm sjónvarpsstöðvanna til að sýna slíkt efni. Sjónvarpsstöðvarnar, á hinn bóginn, vörðust ágangi stjórnmálamanna og sýndu m.a. fram á með fræðilegum rannsóknum að ekkert orsakasamband væri á milli ofbeldisefnis í sjónvarpi og ofbeldis í samfélaginu.

Það má segja að stjórnvöld þar vestra hafi skorið upp herör gegn ofbeldi í samfélaginu. Talsvert af opinberu fjármagni var veitt til háskóla og rannsóknastofnana tengdum þeim til að kanna og rannsaka orsakir ofbeldis. Margvíslegum fræðilegum rannsóknum var hleypt af stokkunum. Árið 1968 skipaði þáverandi forseti

³ Sama rit, bls. 13.

⁴ Sjónvarpsstöðvarnar þrjár eru ABC, CBS og NBC.

Bandaríkjanna Lyndon B. Johnson nefnd – hina svokölluðu Eisenhower-nefnd – til að grannskoða nánar orsakir ofbeldis í samfélaginu.⁵ Eisenhower-nefndin greindist síðan í alls 12 undirnefndir eða rannsóknarhópa sem allir höfðu sitt tiltekna málsvið til athugunar. Einn slíkur hópur hafði að meginmarkmiði sínu að kanna áhrif ofbeldisefnis í fjölmiðlum.⁶ Það sem var nýstárlegt við þessa rannsókn var að öðruvísi spurninga var spurt í sambandi við áhrif ofbeldisefnis í sjónvarpi en áður hafði verið gert. Til dæmis var reynt að setja sjónvarpsofbeldið í ákveðið félagslegt og siðferðilegt samhengi. Það sem leitast var við að skoða var m.a.:

- Hvernig voru kringumstæðurnar þegar ofbeldisverknaðurinn var framin?
- Hvaða þjóðfélagshópar beittu ofbeldi í sjónvarpi?
- Hverjir voru fórnarlömb ofbeldis í sjónvarpi?
- Var réttlætunlegt að beita ofbeldi eða ekki?
- Var ofbeldismanninum á einhvern hátt refsað fyrir athæfi sitt?

Það var tvennt sem undirnefndin gerði sem var athyglisvert. Annarsvegar innihaldsgreindi hún bandarískt sjónvarp á kjörtíma (prime time) til að kanna umfang og framboð ofbeldisefnis.⁷ Hinsvegar lét undirnefndin gera könnun, þar sem viðhorf manna til ofbeldis var skoðað. Það var m.ö.o. reynt að skoða hvaða áhrif sjónvarpsofbeldi hefði á heimssýn manna gagnvart ofbeldi. Til þess að skoða þetta tvennt, fékk nefndin til liðs við sig frægan fjölmiðlafræðing, George Gerbner að nafni, prófessor við Annenberg-háskólann í Bandaríkjunum.

Gerbner komst að þeirri niðurstöðu að um 80% allra þátta hjá ABC, CBS og NBC sjónvarpsstöðvunum í Bandaríkjunum innihéldi a.m.k. eitt eða fleiri ofbeldisatriði.⁸ Einhver munur var á milli stöðvanna í þessu tilliti en hann var þegar á heildina var lítið tiltölulega lítill. Eins og gefur að skilja var mesta ofbeldið að finna í glæpamyndum ýmis konar (hlutfallið var 96,6) en næst á eftir komu teiknimyndir fyrir börn. Um 93,5% allra teiknimynda höfðu að geyma eitt eða fleiri ofbeldisatriði. Gammanmyndir voru sá málaflokkur sem hafði hvað færstar ofbeldissenur eða 66,3%.

Þegar veröld sjónvarpsofbeldis er skoðuð kemur margt athyglisvert í ljós. Helstu niðurstöðurnar úr innihaldsgreiningu Gerbners voru þessar:

1. Ungir ókvæntir karlar og miðaldra karlmenn eru líklegri að beita ofbeldi en aðrir.
2. Hvítir menn svo og innfæddir bandaríkjamenn eru ekki eins ofbeldishneigðir og svertingjar og útlendingar.
3. Ókunnugir eru líklegri en vinir og vandamenn til að beita ofbeldi.
4. Miðaldra karlmenn svo og svertingjar eru líklegri en aðrir til að láta lífið fyrir tilstilli ofbeldis.
5. Lögreglumenn eru upp til hópa jafn líklegir til að grípa til ofbeldis og þeir sem standa hinum megin laga og reglna.

⁵ Nefndin hét fullu nafni, *The National Commission on the Causes and Prevention of Violence*, en var í daglegu tali kölluð Eisenhower-nefndin, í höfuðið á formanni nefndarinnar, Milton Eisenhower.

⁶ Niðurstöður þessarar undirnefndar eru að finna í Baker, R og Ball, S. (1969) *Violence in the Media*. Washington D.C.: Government Printing Office.

⁷ Hér var “kjörtími” skilgreindur sem kl. 16:00 til 22:00 á virkum dögum og 8:00 til 11:00 á laugardögum. Tímabilið sem rannsóknin náði til var 1. - 7. október 1967 og 1. - 7. október 1968.

⁸ Ofbeldissena eða ofbeldisatriði var skilgreint sem athöfn þar sem líkamlegu ofbeldi er beitt í þeim tilgangi að valda öðrum skaða eða drepa.

6. Þrátt fyrir að fortíðin og nútíðin í sjónvarpsþáttum einkennist af ofbeldi, einkennist framtíðin af enn meira ofbeldi.
7. Þrátt fyrir að hægt sé að láta lífið fyrir tilstilli ofbeldis, virðast slagsmál ekki valda mönnum teljandi sársauka eða óþægindum.
8. Þeir sem verða vitni að beitingu ofbeldis grípa sjaldnast í taumana.
9. Þeir sem beita aðra ofbeldi virðast ekki hafa áhyggjur af hugsanlegri refsingu.
10. Hinir svokölluðu “góðu gæjar” beita iðulega ofbeldi ef tilgangurinn helgar meðalið. “Góðu gæjarnir” eru jafn mikilir ofbeldisseggir og “vöndu gæjarnir.”

Þessar niðurstöður eru áhugaverðar, sérstaklega þegar þær eru bornar saman við raunveruleikann. Það ofbeldi sem á sér stað í sjónvarpinu er verulega á skjön við það sem raunverulega gerist. Í sjónvarpsheiminum, svo dæmi sé tekið, er mun meira um ofbeldi en í veruleikanum. Í hinni síðarnefndu veröld, samkvæmt opinberum gögnum og skýrslum, á ofbeldi sér stað í æ ríkara mæli milli vina og vandamanna og innan veggja heimilisins, en ekki milli ókunnugra.

Nefndin lét ekki nægja að kanna með hvaða hætti ofbeldi birtist á sjónvarpsskjánum, heldur lét hún einnig kanna hvaða áhrif sú “heimssýn” ofbeldis í sjónvarpi hefði á viðhorf almennings eða sjónvarpsáhorfenda til raunverulegs ofbeldis í samfélaginu. Ef litið er til *skammtíma áhrifa* sjónvarpsafbeldis kom tvennt í ljós. Annarsvegar, læra áhorfendur hvernig á að beita ofbeldi með því að horfa á ofbeldi í sjónvarpi. Hinsvegar, aukast líkurnar á því að einstaklingur beiti ofbeldi, ef þeim sem beitir ofbeldi í sjónvarpi er umbunað fyrir ódæðisverkið. Einnig var reynt að rýna í hugsanleg *langtíma áhrif* sjónvarpsafbeldis. Þar kom fram að (1) þeir einstaklingar sem neyttu ofbeldis í sjónvarpi í ríkum mæli væru líklegri en aðrir til að telja að ofbeldi væri “eðlilegur” hlutur í tilveru fólks; (2) fólk verður smám saman ónæmara gagnvart raunverulegu ofbeldi; og (3) ofbeldi verður talin eðlileg leið til að útkljá deilumál milli manna í stað þess að grípa til skynsamlegrar rökræðu til lausnar ágreiningsmála.

Rannsókn bandaríska landlæknisembættisins.

Árið 1969 fól Nixon Bandaríkjaforseti landlæknisembættinu þar í landi að gera sérstaka úttekt á áhrifum ofbeldisefnis í sjónvarpi, einkum og sér í lagi, á börn. Hér með var það viðurkennt af hálfu stjórnvalda að um væri að ræða alvarlegt vandamál er beinlínis varðaði heilsu manna. Landlæknirinn hafði samband við fjölmarga hagsmunaaðila er gætu tengst málinu og bað um tilnefningar í 12 manna nefnd sem myndi sjá um framkvæmd rannsóknarinnar.⁹ Þremur árum síðar, eða 1972, skilaði nefndin mjög umfangsmikilli skýrslu í fimm bindum sem var samansafn alls 60 rannsókna á áhrifum sjónvarpsafbeldis.¹⁰

⁹ Landlæknisembættið hafði samband við hagsmunasamtök og stofnanir á borð við American Psychological Association, American Psychiatric Association, American Sociological Association, National Association of Broadcasters, og sjónvarpsstöðvarnar ABC, CBS og NBC.

¹⁰ Surgeon General’s Scientific Advisory Committee on Television and Social Behaviour (1972) *Television and Growing Up: The Impact of Television Violence*. Washington D.C.: U.S. Department of Health, Education, and Welfare.

Það er hægt að draga saman meginniðurstöður nefndarinnar í stuttu máli:

1. Bandarískt sjónvarp er gegnsýrt af ofbeldismyndum.
2. Börn sem og fullorðnir verja æ meiri tíma í áhorf á slíkar myndir.
3. Margt virðist benda til þess að áhorf á ofbeldismyndir auki líkurnar á því að börn hegði sér á ofbeldiskenndan hátt.

Í raun og veru boðaði skýrsla þessi engin ný tíðindi né sannindi. Hún staðfesti, fyrst og fremst, það sem vitað var áður um samband ofbeldisefnis í sjónvarpi og ofbeldis í samfélaginu. Niðurstöður skýrslunnar voru mjög varfærnislega orðaðar. Lögð var áhersla á að fylgni væri á milli ofbeldis í sjónvarpi og ofbeldis í samfélaginu, og með því að horfa á slíkt efni í sjónvarpi gætu líkurnar á því að einstaklingur beitti síðar meir ofbeldi aukist. Hinsvegar var skýrt tekið fram að ekki væri hægt að fullyrða að um orsakasamband væri að ræða milli þessara tveggja þátta.¹¹ Fylgnisamband milli tveggja þátta merkir ekki nauðsynlega orsakasamband.

Hvað vitum við um áhrif sjónvarpsafbeldis?

Síðan þessar ofangreindu rannsóknir voru gerðar hafa liðið mörg ár og mikið vatn runnið til sjávar. Þúsundum rannsókna hefur verið hleypt af stokkunum. Þekking vísindamanna á áhrifum ofbeldisefnis í sjónvarpi hefur stóraukist. Það er margt sem við vitum ekki og margt sem enn er órannsakað. Á hinn bóginn, er ekki hægt að horfa framhjá því að það er heilmargt sem við vitum með nokkurri vissu eftir fjóra áratugi af þrotlausri rannsóknarvinnu.

Það má skipta áhrifum ofbeldisefnis í sjónvarpi á fólk í þrjá megin flokka.

Í fyrsta lagi, eru það beinu áhrifin. Rannsóknir hinna liðnu ára hafa leitt í ljós að ofbeldisefni í sjónvarpi getur leitt til beitingar ofbeldis hjá fólki. Ekki einvörðungu hjá börnum og ungmennum, heldur einnig hjá fullorðnum. Hér er mikilvægt að hafa í huga að áhrif geta verið með ýmsu móti. Þau eru algerlega háð ytri kringumstæðum, s.s. af félagslegum, sálfræðilegum eða menningarlegum toga.

Í öðru lagi, eru það ónæmisáhrifin. Sú hættu er verulega fyrir hendi að börn og ungmenni sem horfa á ofbeldisefni í sjónvarpi í talsverðu magni verði smátt og smátt ónæm gagnvart ofbeldi – í sjónvarpinu eða í raunveruleikanum. Þau verða minna snortin þegar þau sjá einhvern verða fyrir barðinu á ofbeldi, og þau eru líklegri til að líta á ofbeldi sem “eðlilegan” hluta tilverunnar.

¹¹ Ástæðan fyrir þessu varfærnislega orðalagi stafar af því hvernig nefndin sem sá um framkvæmd rannsóknarinnar var skipuð. Sjónvarpsstöðvarnar höfðu neitunarvald um skipan einstakra manna í nefndinni. Þannig útilokuðu þær þá fræðimenn á sviði fjölmiðlarannsóknna sem þær töldu að væru “óvinveittir” sér frá allri þátttöku í rannsókninni. Af 12 nefndarmönnum voru 5 beinlínis á mála hjá sjónvarpsstöðvunum.

Í þriðja lagi, er það fyrirbæri sem hefur almennt verið kallað “hin vonda veröld.”¹² Hér er átt við nokkurskonar heimssýn sem skapast hjá börnum og ungmennum fyrir tilstilli mikils sjónvarpsáhorfs. Frá sjónarhóli barnanna, er veruleikinn bæði grimmur og hættulegur. M.ö.o. er sú veröld sem birtist í sjónvarpinu yfirfærð af sjónvarpsáhorfendum á veruleikann, þannig að áhorfendur trúu því að tilveran sé óttalegri en hún raunverulega er.

Ennfremur hafa rannsóknir leitt í ljós aðrar hugsanlegar afleiðingar sjónvarpsöfbeldis á börn:

- Áhorf á sjónvarpsöfbeldi getur leitt til þess að barnið verði almennt hrætt við annað fólk og tilveruna í heild.
- Börn sem neyta öfbeldisefnis í sjónvarpi í ríkum mæli eru líklegri en önnur börn til að beita öfbeldi eða koma fram við fólk á ógnandi hátt.
- Börn sem neyta öfbeldisefnis í sjónvarpi í ríkum mæli eru líklegri en önnur börn til að líta á öfbeldi sem eðlilega leið til að leysa deilumál sem upp koma í mannlegum samskiptum.
- Börn sem neyta öfbeldisefnis í sjónvarpi í ríkum mæli eru líklegri en önnur börn til að herma eftir því öfbeldi sem þau sjá í sjónvarpinu.
- Börn sem neyta öfbeldisefnis í sjónvarpi í ríkum mæli eru líklegri en önnur börn til að samsama sig við þær persónur í sjónvarpinu sem beita öfbeldi eða sem jafnvel verða fyrir barðinu á öfbeldi.

Almennt séð, eru börn duglegir og dyggir sjónvarpsáhorfendur. Sum börn byrja að veita sjónvarpinu athygli við mjög ungan aldur – jafnvel 6 mánaða gömul börn. Við tveggja og þriggja ára aldur eru þau upp til hópa reglulegir áhorfendur. Hér er mikilvægt að hafa í huga að vafasamt getur verið að ræða um börn sem einn heilsteyptan hóp. Börn eru afar fjölbreyttur og margbreytilegur þjóðfélagshópur. Sú spurning vaknar, hvaða börn geta orðið fyrir mestum áhrifum af öfbeldisefni í sjónvarpi? Í stuttu máli, hafa rannsóknir m.a. leitt eftirfarandi í ljós:

- Börn á aldrinum 8 til 12 ára (einkum þau yngri) verða fyrir mestum áhrifum.
- Börn sem sýna tilhneigingu til að drottna eða ráða yfir öðru fólk.
- Strákar verða fyrir meiri áhrifum en stelpur þegar um er að ræða samsömun við persónu sem beitir öfbeldi í sjónvarpinu.
- Eftir því sem efnahagur foreldra er minni, því meiri verða áhrifin. Þetta er þó algengara í fari drengja en stúlkna.

Hverskonar öfbeldisefni í sjónvarpi getur leitt til beitingar öfbeldis?

- Þegar öfbeldismanninum í sjónvarpi er annaðhvort umbunað eða ekki refsað fyrir öfbeldisverknaðinn.
- Ef öfbeldisverknaðurinn er réttlættur á einhvern hátt.
- Þegar um samsömun er að ræða milli þeirra kringumstæðna er leiddu til öfbeldisverknaðarins í sjónvarpinu og veruleika barnsins.

¹² Þetta er þýðing á hugtakinu “mean world syndrome.”

- Þegar sá sem beitir ofbeldi og barnið sem heima situr eiga sér sameiginleg persónuleg einkenni.
- Þegar sá sem horfir á ofbeldi reynir að samsama sig persónunni í sjónvarpinu.
- Ofbeldi í sjónvarpi sem hefur litlar sem engar augljósar afleiðingar í för með sér, þ.e.a.s. enginn deyr, enginn meiðist eða enginn verður fyrir líkamstjóni.
- Ofbeldi í sjónvarpi sem virðist raunverulegt.
- Ofbeldisverknaður í sjónvarpi sem fer fram gagnrýnislaust.
- Ofbeldi í sjónvarpi sem hefur þann megintilgang að skemmta áhorfandanum.
- Ofbeldi í sjónvarpi sem hvorttveggja felur í sér líkamlegt tjón og tjón af sálrænum toga.
- Ofbeldi í sjónvarpi sem skilur áhorfandann eftir í æstu ástandi.
- Þegar áhorfandinn er í þannig hugarástandi að hann er líklegur til að beita ofbeldi.
- Þættir í sjónvarpi þar sem ofbeldi er sýnt, án þess að ofbeldisverknaðurinn þjóni neinum augljósum tilgangi í söguþræðinum.

Foreldrar – ábyrgð þeirra og hlutverk

Af framansögðu er ljóst að ábyrgð foreldra er mikil. Það er á heimilunum þar sem fyrstu skref barnsins eru stigin. Það er heimilið sem er sá vettvangur þar sem ástúð, umhyggja, öryggi, velferð, og siðferðisgildi eru veitt og miðlað til komandi kynslóða. Sjónvarpsneysla fer fram innan veggja heimilisins og það er fyrst og fremst þar sem hægt er að hafa áhrif á sjónvarpsnotkun barna.

Hinsvegar vaknar sú spurning; hvað geta foreldrar gert? Hvernig er hægt að koma í veg fyrir að börn verði fyrir miður æskilegum áhrifum af neyslu ofbeldisefnis í sjónvarpi? Er hægt að útiloka slík áhrif með öllu? Vitaskuld er sá möguleiki fyrir hendi að hafa sjónvarp ekki á heimilinu, en hann er óraunhæfur með öllu. Sjónvarpstæknin er til staðar og hún mun ávallt verða fyrirferðamikill og jafnframt vaxandi hluti af lífi okkar í nútímasamfélagi. Vandinn er aðallega sá, hvernig eigum við að umgangast þennan fjölmiðil af skynsemi? Hvernig er hægt að beina sjónvarpsnotkun barna inn á æskilegar brautir?

Það sem foreldrar geta tekið til bragðs er m.a. eftirfarandi:

- Foreldrar eiga að fylgjast náið með sjónvarpsnotkun barna sinna. T.a.m. eiga foreldrar að gefa sér tíma til að horfa a.m.k. á einn sjónvarpsþátt sem börnin hafa gaman af. Með þessu móti geta foreldrarnir öðlast innsýn í hugarheim barnanna og þar með átt hlutdeild í “sjónvarpsveruleika” þeirra.
- Þegar börnin og foreldarnir horfa saman á sjónvarpsþátt sem hefur að geyma ofbeldisatriði, eiga foreldrarnir að ræða við börnin um atriðið, m.a. út frá því sjónarmiði hversvegna viðkomandi kaus að beita ofbeldi. Foreldrar eiga að benda á

hversvegna ofbeldi má aldrei vera lausn á deilum manna á milli. Foreldrar eiga einnig að benda börnunum á aðra möguleika sem viðkomandi persóna í sjónvarpinu gæti gripið til í þeim tilgangi að leysa deilumál sín.

- Þegar persóna í sjónvarpinu verður fyrir barðinu á ofbeldi eiga foreldrar að benda börnunum á að um “leik” hafi verið að ræða. Fórnarlambið er ekki raunverulega meitt, heldur eru þetta leikarar sem eru að sviðsetja ofbeldisatriði. Jafnframt eiga foreldrar að benda börnunum á að ef slíkur atburður gerðist í veruleikanum, myndi fórnarlambið vera alvarlega slasað og gæti jafnvel látið lífið.
- Þegar atriði birtast á sjónvarpsskjánum sem geta vakið óhug barna eiga foreldrar að hiklaust að slökkva á sjónvarpinu eða skipta um rás. Foreldrar geta hreinlega bannað börnum sínum að horfa á tiltekinn sjónvarpsþátt. Samhliða þessu eiga foreldrar að útskýra fyrir börnunum hversvegna þeir hafa tekið þessa ákvörðun. Einnig eiga foreldrar að reyna að beina sjónvarpsnotkun barna sinna inn á tilteknar brautir, þ.e.a.s. hvetja þau til að horfa á þætti sem falla betur að þroskaferli þeirra, s.s. heimildamyndir, myndir sem hafa visst uppeldisgildi, myndir sem leggja áherslu á jákvæð samskipti, hjálpsemi, góðmennsku, o.s.frv.
- Foreldrar eiga óhikað að hafa samband við aðra foreldra og bera saman bækur sínar og samhæfa aðgerðir varðandi sjónvarpsnotkun barnanna. Skólinn væri kjörinn vettvangur þar sem slíkir samráðsfundir gætu farið fram. Jafnframt er umhugsunarvert hvort skólinn ætti ekki að hafa visst frumkvæði í þessu sambandi.
- Foreldrar eiga að skammta börnunum aðgang að sjónvarpinu. Samhliða þessu eiga foreldrar að hvetja börnin að vera virkir þátttakendur í allskonar heilbrigðum athöfnum sem fram fara utan veggja heimilisins, s.s. í íþróttum, leikjum með vinum, o.s.frv.
- Mikið hefur verið rætt um internetið eða alnetið hin síðustu misseri. Umræðan hefur að mestu leyti farið fram um undir neikvæðum formerkjum, þar sem einkum er rætt um framboð af miður æskilegu efni. Á hinn bóginn er margt mjög jákvætt við alnetið. Þar er heill hafsjór fróðleiks og upplýsinga sem hægt er að sækja í – öllum til góðs. Varðandi ofbeldismyndir í sjónvarpi og kvikmyndahúsum er á alnetinu svokölluð heimasíða, þar sem velflestar nýrri bíómyndir eru skoðaðar með tilliti til atriða sem er ekki henta börnum. Heimasíða þessi heitir “Screen to Screen.” Þar eru myndir flokkaðar eftir því hversu ofbeldiskenndar þær þykja.¹³ Einnig eru einstök ofbeldisatriði vegin og metin með tilliti til þess hvort börn megi horfa á þau. Sömuleiðis er málfarið skoðað (blótsyrði), nektarsenur, senur þar sem áfengi og tóbak er haft um hönd, senur þar sem skotvopn sjást o.s.frv. Síðan er lagt mat á fyrir hvaða aldurshóp myndin er ætluð. Þetta er einskonar kvikmyndaefirlit. Með þessu móti geta foreldrar haft vakandi auga með þeim myndum sem eru á boðstólum hjá hinum ýmsu sjónvarpsstöðvum, myndbandaleigum og kvikmyndahúsum og þar með beint fjölmiðlanotkun barnanna inn á aðrar skemmtilegri og æskilegri brautir ef ástæða þykir til.

¹³ Heimslóðin er <http://members.aol.com/screen2/about.htm>. Meðfylgjandi eru upplýsingar um “Screen to Screen” og sýnishorn af umfjöllun heimasíðunnar um myndina “Eraser” sem var mikið auglýst af hálfu kvikmyndahúsanna meðan á athugun á ofbeldisefni í íslensku sjónvarpi stóð yfir.

Könnun á framboði ofbeldisefnis í íslensku sjónvarpi

Markmið þessarar athugunar er að kanna framboð ofbeldisefnis í sjónvarpi á Íslandi. Tímabilið sem könnunin náði yfir var dagarnir 2. til 15. september 1996 og þær sjónvarpsstöðvar sem hún náði til voru *Sjónvarpið*, *Stöð 2*, *Stöð 3* og *Sýn*. Framboð ofbeldisefnis í formi auglýsinga, sjónvarpsþátta og kvikmynda var skoðað fram að klukkan 22:00 á kvöldin.

Mánudagur, 2. september 1996

Auglýsingar:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Eraser	21:35	Stöð 3	Bönnuð innan 16

Kvikmyndir:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
The Verdict	14:00	Stöð 2	Bönnuð innan 12

Þriðjudagur, 3. september 1996

Auglýsingar:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Heat	19:15	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Cutthroat Island	19:15	Stöð 2	Bönnuð innan 12
The Quest	19:30	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Eraser	19:55	RÚV	Bönnuð innan 16
Cutthroat Island	19:55	RÚV	Bönnuð innan 12
Eraser	21:20	Stöð 3	Bönnuð innan 16

Kvikmyndir:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Ævintýri Ford Fairlaine	21:00	Sýn	Bönnuð innan 16

Miðvikudagur, 4. september 1996

Auglýsingar:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Cutthroat Island	19:55	RÚV	Bönnuð innan 12
Eraser	19:55	Stöð 3	Bönnuð innan 16

Kvikmyndir:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Stranger By Night	21:00	Sýn	Bönnuð innan 16

Fimmtudagur, 5. september 1996

Auglýsingar:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Heat	19:15	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Strange Days	19:15	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Cutthroat Island	19:15	Stöð 2	Bönnuð innan 12
The Quest	20:00	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Independence Day	20:00	Stöð 2	Bönnuð innan 12
Eraser	21:30	Stöð 3	Bönnuð innan 16

Kvikmyndir:

Engin bönnuð kvikmynd var höfð til sýningar þennan dag.

Föstudagur, 6. september 1996

Auglýsingar:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
True Lies	18:55	Stöð 2	Bönnuð innan 16
The Fugitive	18:55	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Pelican Brief	18:55	Stöð 2	Bönnuð innan 12
The Quest	19:55	RÚV	Bönnuð innan 16
The Quest	20:00	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Independence Day	20:00	Stöð 2	Bönnuð innan 12
Chain Reaction	20:00	Stöð 2	Bönnuð innan 12
The Quest	21:25	RÚV	Bönnuð innan 16

Kvikmyndir:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Pointbreak	21:00	Sýn	Bönnuð innan 16

Laugardagur, 7. september 1996

Auglýsingar:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
The Quest	19:00	RÚV	Bönnuð innan 16
Chain Reaction	19:15	Stöð 2	Bönnuð innan 12
Strange Days	20:30	RÚV	Bönnuð innan 16
Chain Reaction	20:30	RÚV	Bönnuð innan 12
True Lies	21:00	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Pelican Brief	21:00	Stöð 2	Bönnuð innan 12

Kvikmyndir:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Blown Away	21:00	Stöð 2	Bönnuð innan 16

Sunnudagur, 8. september 1996

Auglýsingar:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Strange Days	19:15	Stöð 2	Bönnuð innan 16
The Quest	19:45	RÚV	Bönnuð innan 16
The Quest	20:00	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Independence Day	20.00	Stöð 2	Bönnuð innan 12
Chain Reaction	20:00	Stöð 2	Bönnuð innan 12
Blown Away	20:55	Stöð 2	Bönnuð innan 16
True Lies	20:55	Stöð 2	Bönnuð innan 16
The Fugitive	20:55	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Pelican Brief	20:55	Stöð 2	Bönnuð innan 12

Kvikmyndir:

Engin bönnuð kvikmynd var höfð til sýningar þennan dag.

Mánudagur, 9. september 1996

Auglýsingar:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Chain Reaction	19:15	Stöð 2	Bönnuð innan 12
Strange Days	20:00	RÚV	Bönnuð innan 16
True Lies	21:25	Stöð 2	Bönnuð innan 16
The Fugitive	21:25	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Pelican Brief	21:25	Stöð 2	Bönnuð innan 12

Kvikmyndir:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Marked for Death	21:00	Sýn	Bönnuð innan 16

Priðjudagur, 10. september 1996

Auglýsingar:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Chain Reaction	18:55	Stöð 2	Bönnuð innan 12
Dead Man Walking	19:15	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Strange Days	19:15	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Dead Man Walking	19:55	RÚV	Bönnuð innan 16
Strange Days	19:55	RÚV	Bönnuð innan 16
Chain Reaction	19:55	Sýn	Bönnuð innan 12
Independence Day	20:35	Stöð 2	Bönnuð innan 12
True Lies	21:30	Stöð 2	Bönnuð innan 16
The Fugitive	21:30	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Pelican Brief	21:30	Stöð 2	Bönnuð innan 12

Kvikmyndir:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Bopha	14:00	Stöð 2	Bönnuð innan 12
Downtown	21:00	Sýn	Bönnuð innan 16

Miðvikudagur, 11. september 1996

Auglýsingar:

Engar auglýsingar voru sýndar þennan dag á myndum bönnuðum börnum.

Kvikmyndir:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Linda	14:00	Stöð 2	Bönnuð innan 12
Hard Time	21:15	Sýn	Bönnuð innan 16

Fimmtudagur, 12. september 1996

Auglýsingar:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Dead Man Walking	19:15	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Strange Days	19:15	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Dead Man Walking	19:55	RÚV	Bönnuð innan 16
Diabolique	19:55	RÚV	Bönnuð innan 16
Chain Reaction	20:00	Stöð 2	Bönnuð innan 12
Diabolique	21:55	RÚV	Bönnuð innan 16

Kvikmyndir:

Engin bönnuð kvikmynd var höfð til sýningar þennan dag.

Föstudagur, 13. september 1996

Auglýsingar:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Dead Man Walking	19:15	Stöð 2	Bönnuð innan 16
A Thin Line Between Love and Hate	19:15	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Dead Man Walking	19:50	RÚV	Bönnuð innan 16
A Thin Line Between Love and Hate	19:50	RÚV	Bönnuð innan 16
The Quest	19:50	RÚV	Bönnuð innan 16
Diabolique	19:50	RÚV	Bönnuð innan 16
White Squall	19:50	RÚV	Bönnuð innan 16
Chain Reaction	20:00	Stöð 2	Bönnuð innan 12
The Quest	20:00	Stöð 2	Bönnuð innan 16
White Squall	20:00	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Dead Man Walking	20:35	RÚV	Bönnuð innan 16
The Quest	20:35	RÚV	Bönnuð innan 16
Independence Day	21:00	Sýn	Bönnuð innan 12

Kvikmyndir:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Alive	14:00	Stöð 2	Bönnuð innan 16

Laugardagur, 14. september 1996

Auglýsingar:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
True Lies	18:55	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Come Die With Me	19:00	Stöð 3	Bönnuð innan 12
White Squall	19:50	RÚV	Bönnuð innan 16
A Thin Line Between Love and Hate	19:45	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Diabolique	19:50	RÚV	Bönnuð innan 16
The Quest	19:50	RÚV	Bönnuð innan 16
The Quest	20:30	RÚV	Bönnuð innan 16
White Squall	20:35	RÚV	Bönnuð innan 16
Dead Man Walking	20:35	RÚV	Bönnuð innan 16
Killer Cruise	21:30	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Chain Reaction	21:30	Stöð 2	Bönnuð innan 12

Kvikmyndir:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Come Die With Me	20:45	Stöð 3	Bönnuð innan 12
Sleeping With the Enemy	21:00	Sýn	Bönnuð innan 16
True Lies	21:30	Stöð 2	Bönnuð innan 16

Sunnudagur, 15. september 1996

Auglýsingar:

<i>Kvikmyndaheiti</i>	<i>Sýningartími</i>	<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Tegund banns</i>
Chain Reaction	19:15	Stöð 2	Bönnuð innan 12
Dead Man Walking	19:15	Stöð 2	Bönnuð innan 16
A Thin Line Between Love and Hate	19:15	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Diabolique	19:50	RÚV	Bönnuð innan 16
White Squall	19:50	RÚV	Bönnuð innan 16
The Quest	19:50	RÚV	Bönnuð innan 16
The Quest	20:00	Stöð 2	Bönnuð innan 16
Chain Reaction	20:00	Stöð 2	Bönnuð innan 12
White Squall	20:00	Stöð 2	Bönnuð innan 16
The Quest	20:30	RÚV	Bönnuð innan 16
White Squall	20:35	RÚV	Bönnuð innan 16

Kvikmyndir:

Engin bönnuð kvikmynd var höfð til sýningar þennan dag.

Niðurstöður

Auglýsingar:

Á tímabilinu frá 2. september til 15. september 1996 voru sýndar alls **96 auglýsingar** þar sem auglýstar voru kvikmyndir sem eru bannaðar börnum. Þær skiptast þannig milli sjónvarpsstöðva:

<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Fjöldi auglýsinga</i>	<i>Bannaðar innan 12</i>	<i>Bannaðar innan 16</i>
RÚV	33	3	30
Stöð 2	55	22	33
Stöð 3	5	1	4
Sýn	3	2	1

Kvikmyndir:

Á tímabilinu frá 2. september til 15. september 1996 voru sýndar alls **14 kvikmyndir** sem bannaðar eru börnum. Þær skiptast þannig milli sjónvarpsstöðva.

<i>Sjónvarpsstöð</i>	<i>Fjöldi kvikmynda</i>	<i>Bannaðar innan 12</i>	<i>Bannaðar innan 16</i>
RÚV	Engin	Engin	Engin
Stöð 2	6	3	3
Stöð 3	1	1	Engin
Sýn	7	Engin	7

1. Árið 1949 hafði um tíunda hvert bandarískt heimili sjónvarpstæki. 1950 var hlutfallið komið upp í tæp 25%. Fimm árum síðar eða 1955 hafði um 78% heimila í Bandaríkjunum sjónvarpstæki. Árið 1960 voru 105 sjónvarpstæki á hverjum 100 heimilum.
2. Rannsóknarniðurstöðurnar er að finna í Schramm, W. et. al. (1961) *Television in the Lives of Our Children*. Palo Alto: Stanford University Press.
3. Sama rit, bls. 13.
4. Sjónvarpsstöðvarnar þrjár eru ABC, CBS og NBC.
5. Nefndin hét fullu nafni, *The National Commission on the Causes and Prevention of Violence*, en var í daglegu tali kölluð Eisenhower-nefndin, í höfuðið á formanni nefndarinnar, Milton Eisenhower.
6. Niðurstöður þessarar undirnefndar eru að finna í Baker, R og Ball, S. (1969) *Violence in the Media*. Washington D.C.: Government Printing Office.
7. Hér var “kjörtími” skilgreindur sem kl. 16:00 til 22:00 á virkum dögum og 8:00 til 11:00 á laugardögum. Tímabilið sem rannsóknin náði til var 1. - 7. október 1967 og 1. - 7. október 1968.
8. Ofbeldissena eða ofbeldisatriði var skilgreint sem athöfn þar sem líkamlegu ofbeldi er beitt í þeim tilgangi að valda öðrum skaða eða drepa.

9. Landlæknisembættið hafði samband við hagsmunasamtök og stofnanir á borð við American Psychological Association, American Psychiatric Association, American Sociological Association, National Association of Broadcasters, og sjónvarpsstöðvarnar ABC, CBS og NBC.
10. Surgeon General's Scientific Advisory Committee on Television and Social Behaviour (1972) *Television and Growing Up: The Impact of Television Violence*. Washington D.C.: U.S. Department of Health, Education, and Welfare.
11. Ástæðan fyrir þessu varfærnislega orðalagi stafar af því hvernig nefndin sem sá um framkvæmd rannsóknarinnar var skipuð. Sjónvarpsstöðvarnar höfðu neitunarvald um skipan einstakra manna í nefndinni. Þannig útilokuðu þær þá fræðimenn á sviði fjölmiðlarannsóknna sem þær töldu að væru "óvinveittir" sér frá allri þátttöku í rannsókninni. Af 12 nefndarmönnum voru 5 beinlínis á mála hjá sjónvarpsstöðvunum.
12. Þetta er þýðing á hugtakinu "mean world syndrome."
13. Heimslóðin er <http://members.aol.com/screen2/about.htm>. Meðfylgjandi eru upplýsingar um "Screen to Screen" og sýnishorn af umfjöllun heimasíðunnar um myndina "Eraser" sem var mikið auglýst af hálfu kvikmyndahúsanna meðan á athugun á ofbeldisefni í íslensku sjónvarpi stóð yfir.